

Cyfrowy
świt
wolności

Agnieszka Dytman-Stasieńko

Cyfrowy świt wolności

Technologie medialnego oporu w Polsce
w latach osiemdziesiątych XX wieku

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2024

Recenzje:

dr hab. Sławomir Łotysz, prof. PAN

dr hab. Anna Maj, prof. UŚ

Redakcja i korekta:

Magdalena Mendys

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

Na okładce wykorzystano zdjęcie z zasobów Instytutu Pamięi Narodowej:
IPN By 082/110, t. I, k. 257.

Copyright © 2024 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Sp. z o.o., Warszawa

ISBN 978-83-67450-76-8

doi 10.7366/9788367450768

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Dolnośląski DSW
z siedzibą we Wrocławiu ze środków finansowych na utrzymanie
i rozwój potencjału badawczego

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Wydrukowano w Polsce

*Jaśkowi,
Poli, Łukaszowi i Szymonowi,
mojej rodzinnej ekologii mediów*

Spis treści

Wstęp	11
1. Teoretyczne podstawy badań nad mediami oporu lat 80. XX wieku	27
Opór bez przemocy jako kategoria bazowa dla działań opozycyjnych	27
Skuteczność działań bez przemocy	39
Media i komunikacja w działaniach <i>nonviolence</i>	41
Media oporu w świetle teorii mediów alternatywnych	42
Infoaktywizm i technologie wyzwolenia	46
Równoległa historia technologii – między archeologią mediów a technologiczną awangardą	49
Ekologia mediów	52
2. „Solidarność” – teoria i praktyka działania	61
„Solidarność” w perspektywie teoretycznej	63
Struktura działania podziemnego	68
Społeczeństwo podziemne – fiasko strajków i demonstracji	73
Pięć lat po Sierpniu	78
W stronę rozmów z władzą	79
Taktyki	82
3. Technologiczne powroty do przeszłości i trudna ewolucja technologii drukarskich	87
Samizdat a drugi obieg – społeczny charakter niezależnego publikowania	92
Innowacyjność majsterkowania	95
Krótka historia technologicznych przemian niezależnego druku w Polsce lat 70. i 80. XX wieku	99
Społeczny ruch przepisywaczy	99
Przełom technologiczny połowy lat 70. – pierwsze powielacze i pierwsze wydawnictwo	101
Szesnaście miesięcy wolności – czy jeszcze drugi obieg?	103
Stan wojenny i późniejsze lata 80. – od poligraficznej katastrofy do wydawniczego rozkwitu	105

Ekosystem technologii druku niezależnego	111
Technologie zaadaptowane	113
Technologie wskrzeszone – ramka drukarska	115
Technologie rezydualne – powielacze bębnowe	124
Technologie dojrzałe – powielacze offsetowe	128
Nowe technologie – komputeryzacja poligrafii	131
4. „Wynalazki równoległe” – radio oporu i komputery	137
Mikroekologia medialna	139
Lubelska mikroekologia medialna	142
Ludzie i wartości	143
Praktyki i technologie	151
Radio Solidarność Lubelszczyzny	152
Telefon na świat	166
Blokowanie komunikacji	168
Komputeryzacja działalności niezależnej	169
Niezależna wytwórnia filmowa oraz kino domowe	169
Stacja nasłuchowa	175
Anonimizacja treści	176
Telewizja	179
Czynniki sukcesu	181
5. W stronę przyszłości – telewizja, komputer i hakytywizm 0.0.	184
Subwersywne ataki na telewizję rządową	186
Ludzie i wartości	188
Praktyki i technologia	191
Działania Służby Bezpieczeństwa	197
Medialny rozgłos – sekundarny obieg informacji niezależnej	202
Produkcja seryjna – plany i działania	204
Chronotop społeczny, technologiczny i polityczny	206
Toruński atak na telewizję w perspektywie hakytywizmu, elektronicznego nieposłuszeństwa obywatelskiego i mediów taktycznych	210
6. Od <i>fajansu</i> do dyskiety – przemiany technologiczne podziemnej komunikacji	227
Tło historyczne i sytuacja komunikacyjna	228
Kanały łączności – kurierzy	233
Telefon	236
Szyfrowanie – językowe i tekstowe aspekty anonimizacji i autoryzacji listów	240

Algorytmy szyfrujące	245
Sześciocyfrowiec – szyfr książkowy	247
TRS-80 i komputeryzacja szyfru	251
Przejście na IBM-y	263
System modulacji fazowej – nowe możliwości komunikacji radiowej	277
FidoNet – komunikacja preinternetowa	279
Satelita OSCAR 7 – próby łączności satelitarnej	282
Zakończenie	287
Nota bibliograficzna	293
Bibliografia	294
Indeks nazwisk	320